

VILKÅR FOR VORES DEMOKRATI I DET 21. ÅRHUNDREDE

MAGT OG YTRINGSFRIHED

OPLÆG AF NANNA MIK-MEYER

PROFESSOR, CBS

HVAD HANDLER OPLÆGGET OM?

- Demokratiet i Danmark er formelt stærkt
- Samtidig ændrer magtens former og placering sig
- Oplægget handler om **demokratiets faktiske vilkår** i dag
- Ikke om løsninger – men om strukturelle betingelser

HVAD ER MAGTUDREDNINGEN 2.0?

Magtudredningen 2.0

- Iværksat af Folketinget
- Tværfaglig, forskningsbaseret kortlægning af magt
- Fokus på:
 - politisk magt
 - økonomisk magt
 - kulturel og symbolsk magt
- Formål: styrke grundlaget for den demokratiske samtale

STATUS

- Workshops
- 100+ essays på Magtudredningen2.0
- 40 forfatterkontrakter, 6 bøger er udgivet (+ policy briefs)
- Baggrundsnotater
- Podcasts, oplæg, live streams, Folkeuniversitet
- Møder med følgegruppe (alle er blevet interviewet) og advisory board
- Christiansborg-konferencer
- Slutrapport

OVERORDNET UDVIKLING SIDEN 2000

Centrale magtforskydninger i Danmark

- Øget økonomisk ulighed
- Mere professionaliseret politik
- Ændret offentlig samtale
- Internationalisering af magt
- Nye magtfulde private aktører (tech)

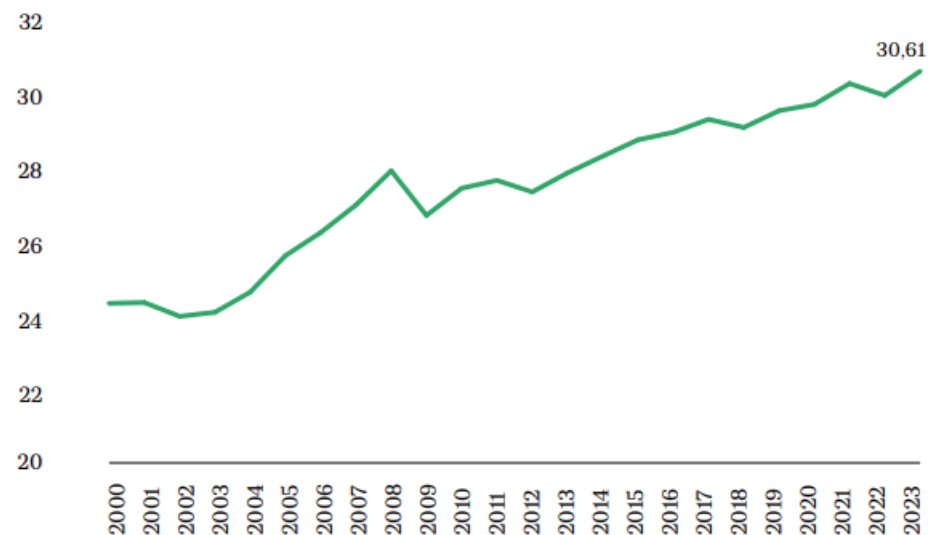
STIGENDE ØKONOMISK ULIGHED

Økonomisk ulighed som demokratisk vilkår

- Markant stigende indkomstulighed
- Kraftig koncentration af formuer
- De rigeste 1 % ejer ca. 25 % af nettoformuen
- Boligmarkedet central kilde til ulighed
- Store virksomheder får øget strukturel betydning

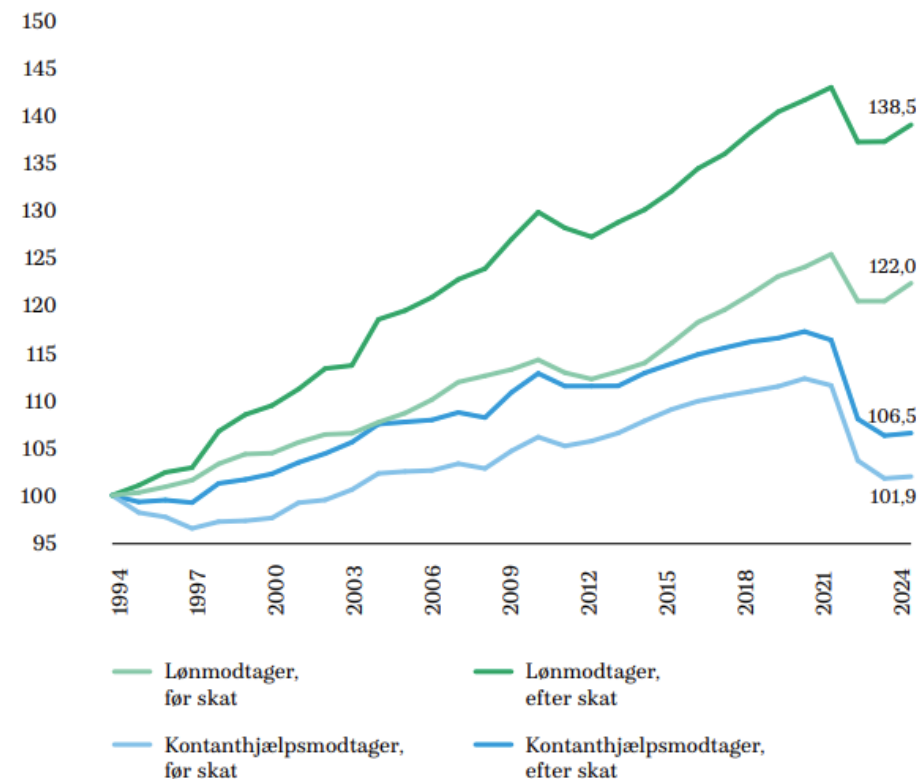
GINI OG INDKOMST

Figur 1. Udvikling i gini-koefficienten i Danmark, 2000 – 2023

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, datakode IFOR41

Figur 3. Udvikling i indekstal for løn og kontanthjælp, 1994 – 2024

Kilde: Magt i et forandret Danmark 2025

Magtudredningen 2.0

HVORFOR ER ULIGHED ET DEMOKRATISK PROBLEM?

Ulighed og demokrati

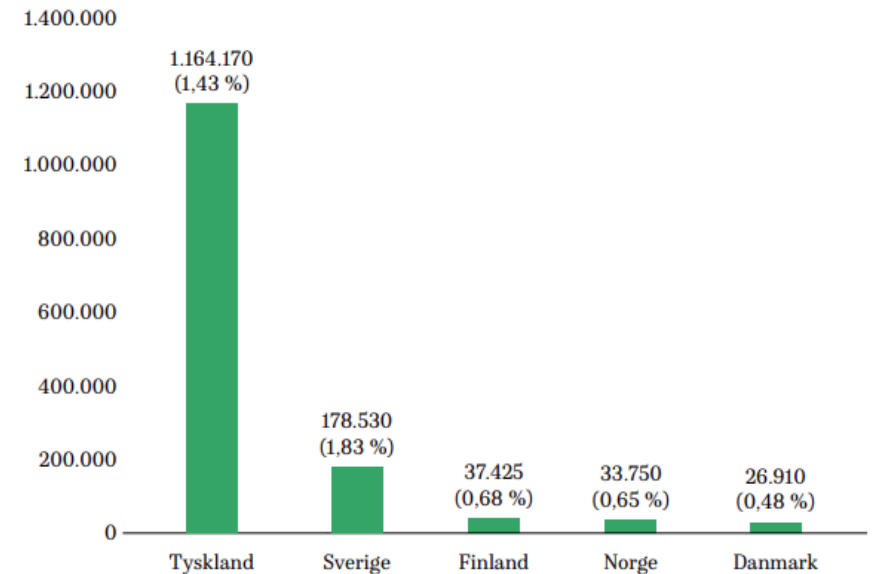
- Ressourcer hænger sammen med deltagelse
- Ulighed påvirker politisk engagement og tillid
- Demokratiet bygger på idéen om lige politisk indflydelse
- Økonomisk ulighed kan underminere oplevet ligestev

ADGANG TIL NATIONALSTATEN

Hvem er en del af demokratiet?

- Ændret befolknings sammensætning
- Flere borgere uden stemmeret
- Antallet er steget fra ca. 200.000 til 500.000 (siden 2000)
- Demokratisk repræsentation udfordres strukturelt
- Demokratiet forudsætter et demos
- Samtidig vokser gruppen uden formel politisk adgang

Figur 4. Antal asylansøgere, 2015 – 2016

Kilde: Magt i et forandret Danmark 2025

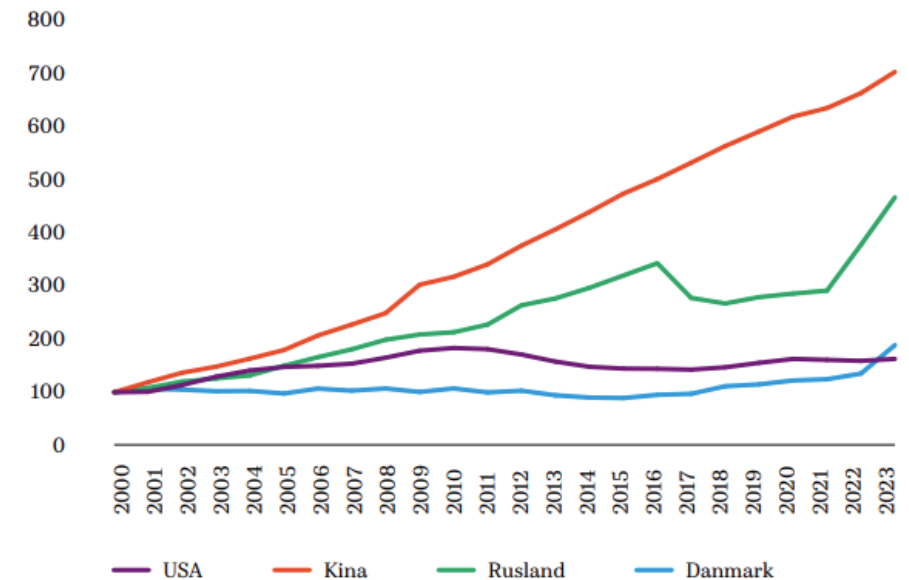
Magtudredningen 2.0

DANMARK I EN USIKKER VERDEN

Magt i en ny global kontekst

- Øgede sikkerhedspolitiske trusler
- Rusland, Kina og USA ændrer magtbalancer
- Markant øgede forsvarsudgifter
- Nye afhængighedsrelationer

Figur 9. Udvikling i indekstal af militære udgifter, 2000 – 2023

Kilde: Magt i et forandret Danmark 2025

Magtudredningen 2.0

NYE MAGTAKTØRER

Private aktører

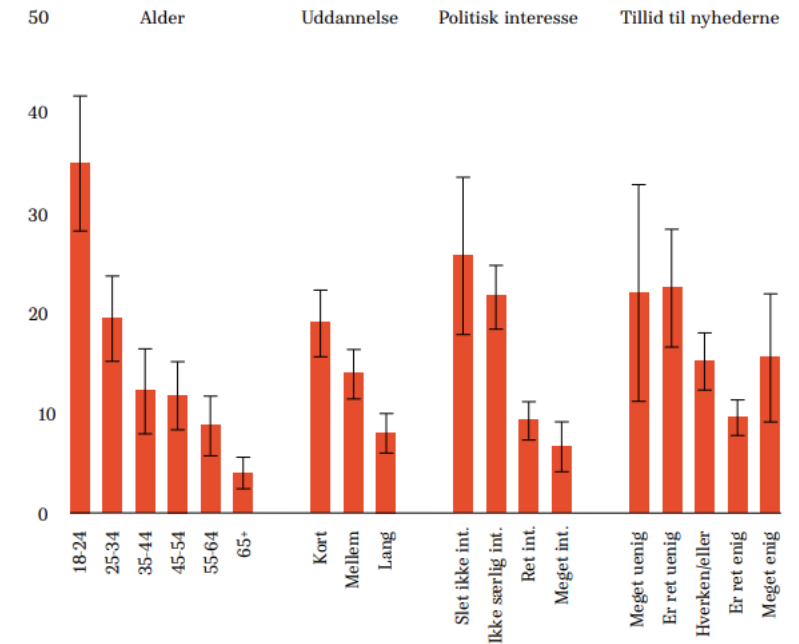
- Techgiganter som sikkerhedspolitiske aktører
- Teknologi som infrastrukturel magt
- Eksempel: satellitter, data, kommunikation
- Digitale platforme former rammerne for ytringer
- Magt udøves uden for demokratiske institutioner

DEN OFFENTLIGE SAMTALE

Den offentlige samtale i forandring

- Traditionelle medier har mistet monopol
- Sociale medier som centrale arenaer
- Politikere og organisationer kommunikerer direkte
- Offentligheden er mere fragmenteret

Figur 6. Andele med sociale platforme som primær nyhedskilde

Kilde: Nyheder, mediebrug og magt 2025

ET DOBBELT PARADOKS

To parallelle udviklinger

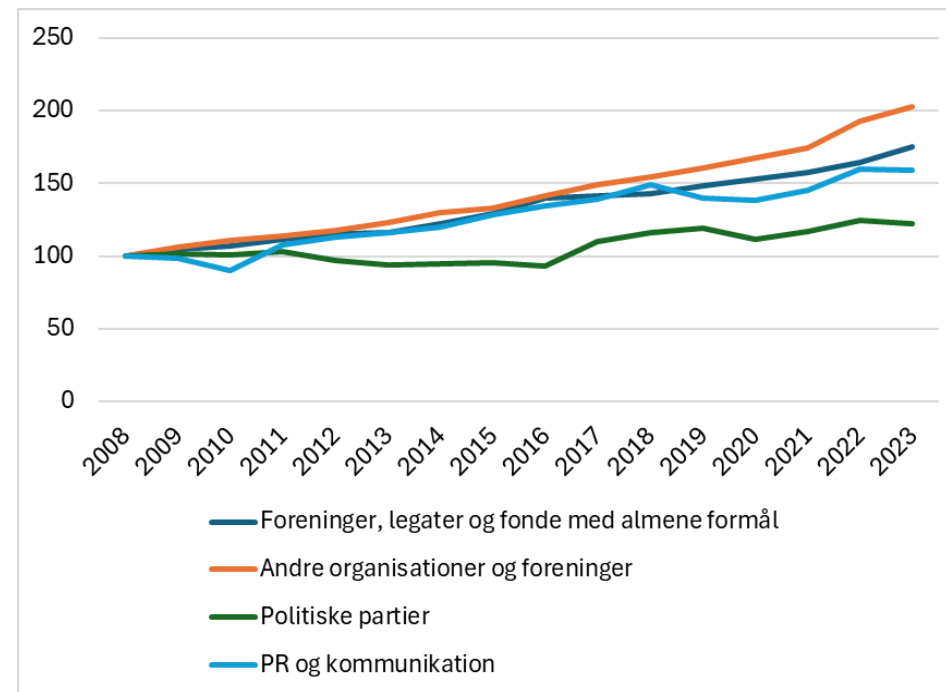
- Mindre magtkoncentration:
 - flere stemmer
 - flere platforme
- Større magtkoncentration:
 - algoritmer styrer synlighed
 - dagsordener formes teknologisk
- AI som (kommende) udfordring
- Nye vilkår for kommunikation

PROFESSIONALISERING AF POLITIK

Politik som professionelt felt

- Kraftig stigning i kommunikatører i staten
- Mindre gennemsigthed i beslutningsprocesser
- Partierne har færre medlemmer
- Stærkere partiledelser og partidisciplin

Fultidsansatte i udvalgte brancher

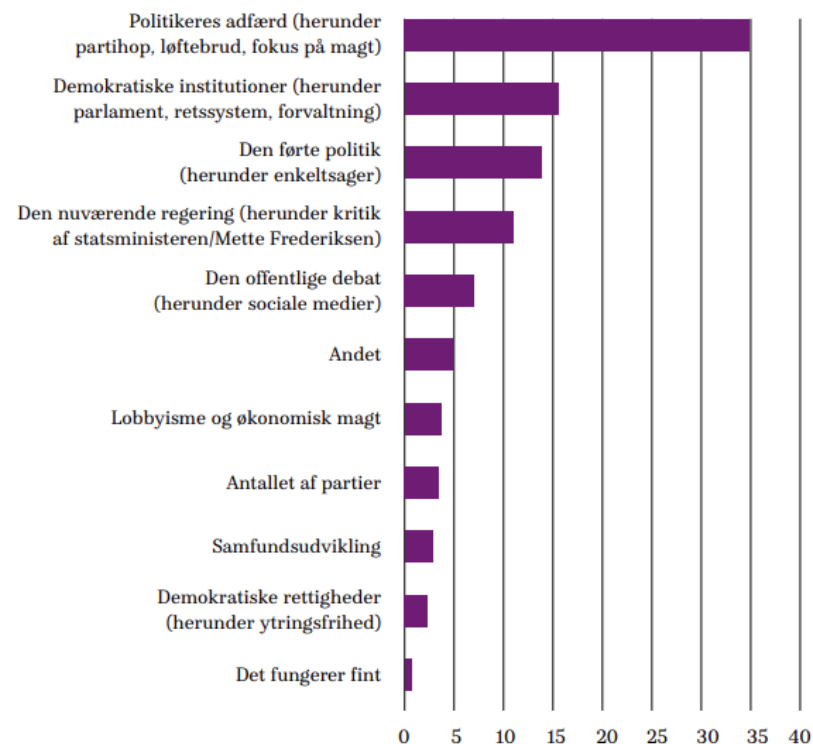
Kilde: Binderkrantz 2024, Kelstrup 2024 og Hopmann et al. 2025

POLITISK MISTILLID

Udviklingen i politisk tillid

- Tilliden til politikere er faldet siden årtusindskiftet
- Politikeres adfærd vurderes som største udfordring
- Mistillid er blevet et centralt demokratisk vilkår
- Relateret til professionalisering og lukkethed

Figur 5. Borgernes oplevelser af demokratiske udfordringer

Kilde: Det danske demokratis udfordringer 2025

DEMOKRATIETS VILKÅR I KRISETIDER

Globale udfordringer og demokrati

- Klima som globale risiko
 - Risiko for pandemier
 - Migration og pres på ressourcer
 - Territoriale kriser
 - Kriser kræver internationalt samarbejde
 - EU's reguleringskraft er vokset markant
 - 12-54 % af dansk lovgivning påvirket
-
- Mange beslutninger træffes uden for nationalstaten

ET AF DE 40 PROJEKTER: YTRINGSFRIHED

Ytringsfrihed – et kort overblik

- Formelt stærk ytringsfrihed i Danmark
- Ytringsfrihed bruges og praktiseres dagligt
- Få oplever direkte forbud mod at ytre sig
- Men betingelserne for at ytre sig har ændret sig

ERFARINGER FRA UNIVERSITETERNE

*“Man overvejer, om politikere navngiver en fra Folketingets talerstol. Man tænker sig om en ekstra gang”
(universitetsansat)*

*“For 5–10 år siden ville jeg have været ligeglad.
Men nu ved jeg ikke, hvornår det bliver til en kronik i
Politiken eller et opslag på et socialt medie”
(universitetsansat)*

MAGTFULDE AKTØRER I DEN OFFENTLIGE SAMTALE

Hvem kan gøre en ytring til en “sag”?

- Landsdækkende medier
- Journalister og redaktionelle prioriteringer
- Sociale medier og digitale platforme
- Politiske aktører
- Interesseorganisationer og aktivistiske netværk

AT BLIVE EN “SAG”

En udbredt bekymring

- Frygt for at blive:
 - en mediesag
 - et SoMe-opslag
 - genstand for politisk positionering
- Oplevelse af tab af kontrol
- Fokus flytter sig fra indhold til person

AFSLUTNING: DEMOKRATIETS VILKÅR I DAG

- Magt er blevet mere:
 - Spredt, kompleks, mindre synlig
- Demokratiet er formelt intakt
- Men deltagelse og ytringer foregår under nye betingelser
- Offentligheden er præget af:
 - professionalisering
 - medier og sociale medier
 - øget risiko ved at ytre sig
- Demokratisk dannelse handler derfor også om at forstå **disse vilkår**